

- fakalakalaka fakafo'ituitui (faka'atamai mo fakasosiale) 'I ha feitu'u pe 'e malava ai
- Lava 'o fakahoko ki he kau talavou kenau 'ilo'I koe ngaahi me'a 'oku hoko kiatekinautolu tenau lava 'o fai ha fili ma'akinautolu pe pe ko ha fa'ahinga falukunga kakai hange ko kinautolu

FAKASOSIALE MO FAKAELOTO

- Ma'u ha ongo vilitaki mo ha loto kene talanoa mai
- Malohi hono loto ke tu'u tokotaha mo tau'ataina 'I ha me'a 'okune fiema'u pea ke tau'ataina mei hono famili
- Malohiange 'ene fetu'utaki mo hono fangatokoua pe tuofafine 'I he'ene matu'a
- Loto ke laka hake hono ngaahi kaume'a
- Faingofua hono va mo hono famili
- Kamata kene sio ki he'ene matu'a ko ha kakai pe ia kae 'ikai ko ha kakai fa'u lao pe tu'utu'uni
- Fakasi'isi'ia e fakafekiki mo fakafili ki he matu'a
- Si'isi'i e taimi kuo toe fakemoleki mo e matu'a kae lahiange ki hono ngaahi kaume'a mo e ni'ihiki kehe
- Loto liliu pea kehe 'a e f'ahinga tangata pe keo tu'unga 'oku 'I ai ia

'IKAI KE 'I AI HA FANAU 'E LI'EKINA

5770 Fagatogo
Pago Pago, American Samoa 96799
Phone (684) 69 6074
Fax (684) 699 6098

Ko e tohitufani na'e malava ia 'o teuteu'I mei ha tokoni fakapa'anga mei he Potunga'e Ako 'a 'Amelika. 'Oku ma'u atu 'a e ngofua ke toe hiki ha tatau 'o e ki'I tohitufani.

AMERICAN SAMOA PARENTAL INFORMATION RESOURCE CENTER

Ngaahi Tokoni he Fakalakalaka 'ae Efanau 'i He'enu Tuputupu

Ta'u 15 ike Ta'u 18

Ko e fakalakalaka 'a e tamasi'I ko ha fakahokohoko ia kuopau ke fou ai 'a e ki'I tamasi'I kotoa. Ko e fakahokohoko ko 'eni , 'oku kau ki ai e ako, pea moha ngaahi tefito'I poto taukei hange ko e tangutu, 'alu, hopohopo, mo e nono'o hono suu. 'Oku ako 'ehe fanau 'a e ngaahi poto taukei ko 'eni pea ui ia ko e fakalakalaka 'I he'enu tuputupu hake lolotonga ha vaha'a taimi pau kuo fokotu'u. Meihe he'ene 'I he kinitakateni 'o a'u ki he'ene 'I he ako mau'olunga, 'oku fou atu 'a e tou'tupu 'I he ngaahi tu'unga fakalakalaka 'e fa. 'Oku faka'ilonga'I 'ehe kau mataotao 'a e ngaahi tu'unga ko 'eni koe:

- **Pepe mo Valevale: Ta'u 0 – 2**
- **Teuteu Ako: Ta'u 3 – 4**
- **Teuteu Ke Tamasi'i: Ta'u 5 – 8**
- **Tamasi'i: Ta'u 9 – 11**
- **Teuteu Ke Talavou: Ta'u 12 – 14**
- **Talavou: Ta'u 15 – 18**

Ko e tafa'aki lalahi 'e fa 'o e fakalalakala 'I he tuputupuhake 'a e fanau 'a ia 'oku vakai'I ai 'a 'enau poto taukei koe:

1. Fakatu'asino
2. Fakasosiale mo fakaeloto
3. Fakakaukau
4. Fetu'utaki

Neongo pe 'e faikehekehe 'a e tu'unga 'e fakalalakala ai 'a e ki'I tamasi'I takitaha ko e fakahokohoko 'o e tu'unga 'o 'enau fakalalakala he 'ikai ke faikehekehe ia. Lolotonga ko ia 'oku fu'u matu'aki mahu'inga ke manatu'I ko e ki'I ta'ahine pe ki'I tamsi'I takitaha 'oku makehe mo 'I ai 'ene totonu 'iate ia pe, 'e 'I ai e ni'ihii 'e faitatau mo kainga 'enau fiema'u mo e me'a 'oku nau mahu'inga'ia ai kae lava ai 'onau lavame'a 'I he'enau fakalalakala. Fakatata'aki 'eni:

- 'Oku fiema'u e fanau ke nau a'usia ha ngaahi fakakaukau lelei 'iatekinautolu
- 'Oku fiema'u e fanau kenau a'usia 'a e lavame'a 'I ha fa'ahinga me'a pe tenau fai
- 'Oku fiema'u e fanau kenau hoko 'o fakalalakala 'I he'enau falala pe kiatekinautolu
- 'Oku fiema'u e fanau ketau tokanga kiatekinautolu pea nau tokanga mai foki kiatekitaotolu
- 'Oku fiema'u e fanau kenau foua mo a'usia ha faingata'a
- 'Oku fiema'u e fanau ke tali 'ehe kakai 'o e ngaahi to'u kotoa pea pehe ki he hou'eiki mo e kau ma'u mafai

Ko e ngaahi fiema'u ko 'eni 'oku hokohoko atu pe ia mei he kei valelvale 'o a'u ki he ta'u motu'a. 'E kehekehe pe 'a e ngaahi fiema'u 'a e fanau 'o fakatatau ki ho nau ta'u motu'a. Ko e fakalalakala 'a e fanau 'oku fakahoko ia 'I

he'enau ngaahi tu'unga takitaha pea he'ikai ke lava ke tau vakai ki he ngaahi fua lelei kotoa ko 'eni meihe fanau kotoa 'I he fa'ahinga ta'u motu'a tatau pe ko e tu'unga tatau 'o e fakalalakala ko 'eni.

1. Ko e ta'u motu'a 'oku 'ikai ko ha fakafuofua pau ia 'o e tu'unga fakamatu'outu'a. Tokolahi ha fanau tenau foua ha tu'unga pau hono fakafuofua 'I 'o 'enau fakalalakala ka ko e ta'u motu'a tenau fakahoko ai 'a e ngaahi fakalalakala ko 'eni 'e kehekehe lahi 'aupito. Ko ha 'ekitiviti 'a ia 'e lava lelei 'o fakahoko 'eha ki'I tamasi'I 'e taha 'e fu'u matu'aki faingata'a ia ki ha ki'I tamasi'I 'e taha 'I he ta'u motu'a tatau pe.
2. Ko e tupulaki 'e meimei ke 'alu atu ia 'I ha ngaahi tu'unga kehekehe 'I he ngaahi tafa'aki kehekehe 'o e fakalalakala 'I he ki'I tamasi'I fakafo'ituitui. Ko ha ki'I tamasi'I 'oku tu'unga lelei fakatu'asino mahalo pe 'e tu'unga lelei 'I he'etau lau ki he'ene faka'atamai kae to lalo 'I he tu'unga fakaeloto mo e tupulaki fakasosiale. 'E fiema'u e tamasi'I kene a'usia ha ngaahi me'a kehekehe 'I he ngaahi tafa'aki takitaha ko 'eni kene lava o a'usia 'a e kakato 'o hono malohi.

FAKATU'ASINO

- Fakalalakala 'a e tu'unga 'o 'ene mo'ui pea mo 'ene ngaahi fakakaukau
- Kamata ke tupu e kava 'o e tamaiki tangata
- Fehu'ia e tu'unga mo'ui mo e me'a 'oku tui ki ai e famili
- Kamata ke sino lahi mo mamafa pea ma'olunga
- Kamata kene fakakaukau 'I ke mavahe ki he ako 'I muli, mo ngaue , mali mo ha ngaahi me'a kehe
- Fiema'u ke 'I ai ha palani mo ha takiekina ki he'ene mo'ui

- Malohi e tu'unga 'o 'ene fakakaume'a mo feohi moe ni'ihii kehe 'I ha kulupu

FETU'UTAKI

- Fetu'utaki 'I ha tu'unga fakamatu'o-tu'a pea fakalaka 'ene fakatangata lahi
- Fokotu'utu'u ha ngaahi fakataha pe ha ngaahi 'ekitiviti fakakulupu 'o kau ai ha ngaahi me'a kenau ngaue'i
- Fokotu'u oha ngaahi ngaue tokoni 'a ia tenau lava ai o tokoni ki ha ni'ihii kehe
- Fiema'u ke fakaha ki he kau talavou ha ni'ihii 'I hano fakahoko ha 'a'ahi mo ha 'eva ki ha siteiti pr ko ha fakataha fakalotofonua 'I he siteiti
- 'I ai e mahino ke fakamama'o mei he fakakikihi
- 'I ai ha tu'unga loloto 'o e vilitaki ki he tu'unga fakatakimu'a
- Teuteu 'I mo 'oatu 'oha ngaahi ako fakataukei 'I ha'ataakai 'I tu'a atu
- Fakahoko ha tu'unga mahino 'I he'ene fakahoko ha ngaue maheni
- 'I ai ha hoha'a ki he kaha'u 'o 'ene ako
- Lava o 'ilo'I e me'a 'oku tonu mo e me'a 'oku hala
- Fu'u lelei 'ene solova ha palopalema
- Vave 'aupito 'ene fai ha aofangatuku ki ha me'a na'e hoko neongo na'ane 'ilo'I 'e 'I ai ha uesia ki mui 'e hoko ai
- Fakalahi 'ene tokanga makehe ki he'ene ngaahi fakakaukau pe 'a'ana
- Lava pe kene teuteu ha toe founa kehe ke solova ai ha palopalema
- Kau ki ha fa'ahinga me'a 'e fao'I mo fakalahi ai 'ene fakakaukau
- 'Oatu ha fakamamafa lahiange ki he'ene